

Juryrapport

De maalstroom van de samenleving

Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst 2017

De Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst is een aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars en bestaat al sinds 1871. De afgelopen jaren is gepoogd meer aanmeldingen binnen te krijgen en met succes. Dit jaar waren er 302 inzendingen waaruit 24 kunstenaars werden geselecteerd. Het is bemoedigend om te zien dat zoveel jonge kunstenaars zich geroepen voelen en hun werk met een breed publiek willen delen. Juist in een tijd waarin het delen van beelden vooral een marketingstrategie of persoonlijkheidsverheerlijking is, spreekt de moed van kunstenaars om hun ziel en zaligheid in hun werk te leggen tot de verbeelding. De jury waardeert hun lef.

De wereld zoals wij die kennen, is dit jaar danig door de war geraakt. Feiten zijn niet langer bepalend en worden afgedaan als nepnieuws. In deze tijd van verharding en polarisatie lijken ook de inzenders aan de Koninklijke Prijs houvast te zoeken. Abstractie heeft afgedaan, alsof de onzekere werkelijkheid geen ruimte laat voor voorstellingen zonder representatie. Figuratie is alomtegenwoordig. De vergelijking met het *retour à l'ordre* (terugkeer naar de orde) in de schilderkunst van de jaren 1920 dringt zich op. Toen, na de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog, richtten veel kunstenaars, zelfs de avant-garde van de beginjaren van de 20ste eeuw, hun blik op de traditie. Ook nu zien we een terugkeer naar herkenbaarheid. Is het misschien dat de jonge kunstenaars zich niet durven te wagen aan het niet-waarneembare? Maar waarom, nu zelfs *facts & figures* worden gewantrouwd? Biedt dat niet juist de mogelijkheid voor kunstenaars om de meest onverwachte wegen te bewandelen? 'Een schilderij toont per definitie een alternatieve realiteit; de verf, het pigment, de bezieling: het zijn onomstootbare feiten die bewijzen dat het in de kunst draait om subjectieve interpretaties', schrijft Heske ten Cate in het essay voor de Koninklijke Prijs van dit jaar. Uit haar bijdrage spreekt een grote liefde voor de schilderkunst en ze vertolkt juist de vraag om kunst.

De vormgeving van de catalogus is dit jaar weer verzorgd door jonge vormgevers: Jules Quivooy en Julia de Blaauw, die elkaar kennen van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht.

Ieder jaar is er weer een aantal karakteristieken te onderscheiden onder de inzendingen. Zo viel de term 'coffeeshop-kunst' als omschrijving van schilderijen met onderwerpen die als een mengeling van *sci-fi* en *street art* kunnen worden opgevat, vaak uitgevoerd in fluorescerende of felle kleuren.

Dit jaar waren er meer dan ooit aanmeldingen van autodidacten. Ook was er een toename te zien van kunstenaars uit oorlogsgebieden zoals Syrië, in die zin weerspiegelt de Koninklijke Prijs ook de maatschappelijke actualiteit.

De gebeurtenissen in de wereld maken veel los onder jonge kunstenaars. Zo koos een aantal het zo tragisch belegerde Aleppo als onderwerp. Begrijpelijk, want het leed dat daar plaatsvond en dagelijks via de media onze kamers binnenkwam, is niet enkel toe te schrijven aan de oorlog maar ook aan het onvermogen van het Westen om invloed uit te oefenen. Als tegenhanger van die sociale onderwerpen zien we ook kunstenaars die "vluchten" in droomachtige en esoterische onderwerpen. Onderscheidend is het lang niet altijd en in tegenstelling tot voorgaande jaren zien we weinig experimenten met andere materialen dan verf. Het realisme als hoop in deze duistere tijden richt dan ook de blik op thema's dichtbij en op liefelijke onderwerpen: selfies en families, bloemen en tuinen. Jonge kunstenaars zoeken hun weg in de maalstroom van de samenleving.

Tegelijk onderstreept dat ook het belang van de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst; het is een aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars. Kunstenaars hebben het vaak moeilijk om door middel van hun werk in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. In onze normerende samenleving lijken andere vormen van werken en leven steeds lastiger in te passen. Kunstenaars ervaren dat. Al langere tijd ligt de nadruk op het ontdekken van jong talent. Verzamelaars en galeries hopen allemaal de nieuwe trend te ontdekken. Terwijl juist een kunstenaar tijd nodig heeft om te kunnen groeien. Een groot deel van de 20ste eeuw was het eerder regel dan uitzondering dat kunstenaars rond hun vijftigste pas hun eigen stijl ontwikkelden, van Mondriaan en Rothko tot Guston en Bourgeois. De jury ziet de Koninklijke Prijs dan ook als een belangrijke stimulans voor de 24 kunstenaars die deelnemen om zich verder te ontwikkelen. Blijf je verdiepen, wees kritisch en reflecteer! Talentvolle kunstenaars hebben baat bij reflectie van buiten, bij lering en toetsing. De Koninklijke Prijs biedt dan ook hoop, het is een eerste begin, een aanmoediging tot verdere groei.

Als juryvoorzitter vind ik het eervol om aan Zijne Majesteit de volgende vier kunstenaars als winnaar van de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst 2017 voor te mogen dragen

Vera Gulikers

Niek Hendrix

Janine van Oene

Suzie van Staaveren

Twee van deze kunstenaars hebben de afgelopen jaren herhaaldelijk deelgenomen aan de Koninklijke Prijs. De twee jongste kunstenaars doen voor het eerst mee. De jury volgde de afgelopen jaren met veel interesse de ontwikkelingen van Van Oene en Hendrix en zag hen met de jaren groeien. Met eenzelfde soort verwachtingsvolle spanning kijkt de jury uit naar de verdere ontwikkeling van de twee debutanten die bij hun eerste deelname direct winnen. De jury is verheugd over de durf van deze vier kunstenaars.

De jury bestond in 2017 uit:

Gijs Frieling

Hans den Hartog Jager

Nanda Janssen

Iris Kensmil

Jan van der Ploeg

Benno Tempel (voorzitter)

Esther Tielemans

Vera Gulikers (1991)

Gulikers ziet een analogie tussen het schilderen en het huishouden. Het afvegen van een tafel, dweilen van een vloer of het wassen van een raam doe je handmatig en er zijn een soort “kwasten” voor nodig. Bij huishoudelijke taken wordt niet nagedacht over de compositie, maar wel moet het hele oppervlak worden aangeraakt. Met dit als vertrekpunt brengt Gulikers verf aan op het doek, om deze later weer weg te poetsen met een dweil, trekker of Vanish Oxi Action. Met een mengeling van ernst en ironie onderzoekt zij zo de handelingen van het schilderen, spot ze met wat wordt gezien als typisch vrouwelijke taken en maakt ze schilderijen die zowel liefelijk als pesterig ogen.

Niek Hendrix (1985)

Het hyperrealisme van Hendrix werkt effectief. In zijn meer dan levensgrote schilderijen van gipsen afgietsels van een gebit draait het om vormen van representatie: het gebit als afdruk en als portret. Maar ook zoekt hij de grens tussen schilderkunst en beeldhouwkunst. Typisch sculpturale kwaliteiten als open – gesloten zet hij mooi neer naast typisch (Nederlandse) schilderkunstige kwaliteiten als het platte vlak en de lichtval. En ook in betekenis draagt het werk een subtiele gelaagdheid die ligt tussen medische representatie en forensisch onderzoek naar gruwelijkheden. De grote eenvoud in het beeld draagt bij aan een sterke gelaagdheid in betekenissen.

Janine van Oene (1988)

De ontwikkeling die Van Oene de laatste jaren doormaakt, getuigt van een grote honger. En resulteert in haar huidige werk in schilderijen die een veelvoud aan mogelijkheden laten zien. Ze heeft zich de invloeden van anderen eigen gemaakt en zowel in techniek als in onderwerpskeuze bezit ze de kunde om meerdere registers te bespelen. In haar werk zoekt ze de grenzen van virtuositeit en kitsch. In haar onderwerpen verwijst ze naar verschillen in culturen, sociale klassen en (wan)smaak, waarbij ze een voorkeur heeft voor het clichématige gebruik van decoratie.

Suzie van Staaveren (1991)

In de huidige hausse aan figuratie lijkt weinig ruimte voor abstractie. Van Staaveren vormt daarop een gunstige uitzondering. Speels en precies onderzoekt zij de grenzen van de schilderkunst. Ze is geïnteresseerd in de werking van objecten in de ruimte en door middel van sculpturale vraagstellingen onderzoekt ze de schilderkunst. Zo staat ze in de voetsporen van Donald Judd, die deze zoektocht in de jaren 1960 inzette en daarmee de grenzen tussen schilderkunst, sculptuur en productie van objecten oprekte.

De mogelijkheid de vormen van de Shapeshifters te veranderen lijkt de toeschouwer uit te dagen. Niet voor niets spreekt Van Staaveren van een spel. Elke set beïnvloedt de mogelijkheden voor de volgende sets . Hoe meer sets, hoe moeilijker het spel wordt.